

Ενότητα 6

Η Δανάη και η Φιλιά, δυο νέα κορίτσια, συμμαθήτριες και φίλες αχώριστες από παλιά, περνούν τον περισσότερο χρόνο της μέρας τους μαζί. Πηγαίνουν στο σχολείο μαζί, κάθονται στο ίδιο θρανίο, θγαίνουν στο διάλειμμα μαζί, διαβάζουν, παίζουν και διασκεδάζουν μαζί. Ονειρεύονται η φιλία τους να κρατήσει για πάντα.

Σήμερα το πρωί ο δάσκαλός τους τις αποκάλεσε θηλυκές «Δάμωνα και Φιντία».

Ας θυμηθούμε την ιστορία του Δάμωνα και του Φιντία:

Στη Σικελία κάποτε τα παλιά χρόνια ζούσαν δυο αγαπημένοι και αχώριστοι φίλοι, ο Δάμωνας και ο Φιντίας. Ήταν τόσο πολύ αγαπημένοι, που ο ένας θα μπορούσε πρόθυμα να θυσιάσει τη ζωή του για τον άλλο.

Κάποτε στην πόλη τους έγινε τύραννος κάποιος Διονύσιος. Ο Φιντίας πήρε μέρος σε μια συνωμοσία για την ανατροπή του, αλλά κάποιος τον πρόδωσε και καταδικάστηκε σε θάνατο. Ζήτησε από τον τύραννο, πριν τον σκοτώσει, να του επιτρέψει να δει τους δικούς του. Έμενε μακριά και έπρεπε να τον αφήσει για λίγες ώρες ελεύθερο. Ο Διονύσιος φοβόταν μήπως δεν επιστρέψει και δεν ήθελε να τον αφήσει για λίγο ελεύθερο. Τότε εμφανίστηκε ο αγαπημένος του φίλος και ζήτησε να πάρει τη θέση του Φιντία. Έδωσε την υπόσχεση ότι, αν δε γυρίσει ο Φιντίας μέχρι το ηλιοβασίλεμα, θα μείνει ο ίδιος στη θέση του κι ας εκτελέσει αυτόν. Ο τύραννος δέχτηκε.

Κι άρχισαν να κυλούν τα λεπτά, να γίνονται ώρες και ο ήλιος να χαμηλώνει πιο πολύ προς τη δύση του. Ο Δάμωνας περίμενε υπομονετικά τον γυρισμό του φίλου του. Ο ήλιος βασίλεψε, και τότε δόθηκε η εντολή να τον εκτελέσουν. Ξαφνικά, εκεί που ο δήμιος ήταν έτοιμος να πάρει το κεφάλι του, ακούστηκε η φωνή του Φιντία. Ακολούθησε μια έντονη συζήτηση ανάμεσα στους δυο φίλους. Ο ένας ήθελε να θυσιαστεί για τον άλλο.

Ξαφνικά ο Διονύσιος, κουνώντας πολλές φορές το κεφάλι του, τους είπε πως από αυτή τη στιγμή είναι και οι δυο ελεύθεροι να χαρούν την ακριβή και πολύτιμη φιλία τους. Τους ζήτησε και μια περίεργη χάρη. Ήθελε να τον κάνουν κι αυτόν φίλο τους.

Πότης Στρατίκης, *Ελληνική Μυθολογία*, εκδ. Στρατίκη, Αθήνα, x.x.

1. Οι φίλες αναρωτιούνται ποια λόγια να είπαν μεταξύ τους ο Δάμωνα και ο Φιντίας. Μπορείτε να τις βοηθήσετε γράφοντας τον διάλογο που έγινε ανάμεσα στους δυο φίλους όπως εσείς τον φαντάζεστε;

Διονύσιος: Δάμωνα, ο φίλος σου σε πρόδωσε .....

Φιντίας: .....

Δάμωνα: .....

Φιντίας: .....

Δάμωνα: .....

Φιντίας: .....

Δάμωνα: .....

Διονύσιος: Είσαστε και οι δυο ελεύθεροι .....

Την ίδια μέρα, στο διάλειμμα, η Δανάη και η Φιλιώ, καθισμένες στο παγκάκι, σκέφτονταν πώς άραγε θα περνούσαν τη μέρα τους δυο φίλοι στην αρχαία Ελλάδα. Τι παιχνίδια να έπαιζαν τότε;

Τα μεγάλα παιδιά είχαν σβούρες, κούνιες και πολλά επιτραπέζια παιχνίδια. Τα «κότσια» ήταν ένα παιχνίδι ιδιαίτερα δημοφιλές στα κορίτσια.

Ακόμα, έπαιζαν διάφορα παιχνίδια με το τόπι. Τέτοιες εικόνες βρίσκουμε σε αγγεία και γλυπτά και παριστάνουν παιχνίδια που μοιάζουν με ποδόσφαιρο ή χόκεϊ, ράγκμπι και βόλεϊ. Έπαιζαν παιχνίδια που παίζουμε ακόμα και σήμερα, μόνο που είχαν άλλες ονομασίες τότε. Η τυφλόμυγα ονομαζόταν «χαλκή μύια», τα αγαλματάκια «ακινήτιδνα», η μπάλα «σφαίρα» κ.ά.

Richard Tames, *Τα παιδιά στην αρχαία Ελλάδα*, μετάφρ. Κ. Σιδέρη, εκδ. Σαββάλα, Αθήνα, 2003

Οι «αστράγαλοι» ή «κότσια» ήταν παιχνίδια εκείνης της εποχής που παίζονται μέχρι και σήμερα. Ας δούμε πώς παίζονται:

Τα κότσια είναι οι αστράγαλοι των ποδιών ζώου, π.χ. γίδας, και χωρίζονται σε τρεις κατηγορίες: α) το πιο μεγάλο, που το λένε «νουμά», β) το πιο μικρό, που το λένε «πλίτσα», γ) τα άλλα κότσια, τα κοινά, που δεν έχουν όνομα. Κάθε κότσι έχει τέσσερις πλευρές. Η στενή πλευρά λέγεται «τσούρλα», η πλευρά με την επίπεδη επιφάνεια «καζιάκα». Από τις πλατιές πλευρές αυτή με το μεγαλύτερο βαθούλωμα λέγεται «αλάκι» και η άλλη «αντάπι». Τα κότσια μετριοούνται σε τριάδες, που λέγονται «απάγιες». Οι δύο παίκτες βάζουν ο καθένας από μια «απάγια». Στρίβουν το «νουμά» και όποιος φέρνει «τσούρλα» ή «καζιάκα» αρχίζει πρώτος το παιχνίδι. Παίρνει τις δυο «απάγιες» μαζί με το «νουμά» του και, αφού ανακατέψει τα κότσια κουνώντας τα στις χούφτες του, τα αφήνει να πέσουν στο χώμα. Αν ο «νουμάς» σταθεί «αντάπι» ή «αλάκι», ο παίκτης κερδίζει όσα κότσια στάθηκαν «αντάπι» ή «αλάκι». Τα υπόλοιπα παίρνει ο δεύτερος παίκτης και συνεχίζεται το παιχνίδι ώπου να τελειώσουν όλα τα κότσια. Αν ο «νουμάς» σταθεί «καζιάκα», ο παίκτης κερδίζει όλα τα κότσια. Αν σταθεί «τσούρλα», χάνει την «απάγια» του και το παιχνίδι αρχίζει από την αρχή.

2. Η Δανάη και η Φιλιώ παίζουν «κότσια», όπως θα έπαιζαν «αστράγαλους» ο Δάμωνας και ο Φιντίας. Γράψτε τον διάλογο μεταξύ τους χρησιμοποιώντας τις πληροφορίες που σας δίνει το παραπάνω κείμενο.

Δανάη: Εγώ βάζω μία . Βάλε κι εσύ.	— Εγώ βάζω μία «απάγια» . Βάλε κι εσύ μία «απάγια».
Φιλιώ: Την έβαλα.	
Δανάη: Στρίψ' τον για να δούμε ποια θ' αρχίσει πρώτη.	
Φιλιώ: Εγώ αρχίζω!	
Δανάη: Πάρ' τα , ανακάτεψέ τα και ρίξ' τα .	
Φιλιώ: Πόσα κέρδισα;	
Δανάη: Αυτά που στάθηκαν «αντάπι» ή «αλάκι».	
Φιλιώ: Αν τον είχα φέρει «καζιάκα», θα τα είχα κερδίσει όλα;	
Δανάη: Ναι, κι αν τον είχες φέρει «τσούρλα», θα την έχανες.	

3. Βρείτε τις **προσωπικές αντωνυμίες** και σημειώστε τους δυνατούς και αδύνατους τύπους (μπορείτε να συμβουλευτείτε τον πίνακα του βιβλίου σας και τη γραμματική).

Οι δυο φίλες έχουν πρόσκληση για πάρτι. Ένα διαφορετικό πάρτι, που θα γίνει στο παιδικό πάρκο του «Φαντασία». Διαβάζουμε την πρόσκληση:

Σε προσκαλώ να έρθεις στο πάρτι που θα κάνω για τα γενέθλιά μου,
 ημέρα _____ και ώρα _____ στη «Φαντασία»,
 Λεωφόρος των Ονείρων. Θα διασκεδάσουμε!
 Σε περιμένω!

οι φίλοι μας, οι φίλες μας

Πώς θα τη γράφατε αλλιώς;

Σε προσκαλώ να έρθεις στο πάρτι που θα κάνω
για να _____ τα γενέθλιά μου, ημέρα _____ και ώρα
_____ στη «Φαντασία», Λεωφόρος των Ονείρων.

Σε περιμένω για να _____

Στο πάρκο τις περιμένουν πολλές εκπλήξεις!

Ας διαβάσουμε πώς αρχίζει το φυλλάδιο που τους μοίρασαν εκεί:

Είστε έτοιμοι; Το ξεφάντωμα άρχισε! Θα δείτε απίθανους μάγους
και ζογκλέρ που καταφθάνουν στο πάρκο για να σας αφήσουν με το
στόμα ανοικτό!

4. Έχετε φαντασία; Συμπληρώστε τον παρακάτω πίνακα, χρησιμοποιώντας τελικές προτάσεις. Βρείτε στον χάρτη τα παιχνίδια.

Ψαρέψτε στη λίμνη και κερδίστε απίθανα δώρα.

Ψαρέψτε στη λίμνη **για να** κερδίσετε απίθανα δώρα.

Ανεβείτε στην ελεφαντοοικογένεια.
Στριφογυρίστε γύρω γύρω!

Πάρτε θέση στο καρουσέλ και διασκεδάστε με τα παιχνίδια μιας άλλης εποχής.

Οδηγήστε συγκρουόμενα και τρακάρετε με την ψυχή σας!

Σκαρφαλώστε στην πλώρη του Τιτανικού, κάντε σέρφιγκ με τον δυνατό αέρα.

Μπείτε στην πιο γρήγορη κάμπια-τρενάκι και απολαύστε μια τρελή βόλτα.

οι φίλοι μας, οι φίλες μας

5. Τα ρήματα που χρησιμοποιήθηκαν παραπάνω είναι στη συνοπτική προστακτική (πρώτη και δεύτερη στήλη) και στη συνοπτική υποτακτική (δεύτερη στήλη). Μπορείτε να βρείτε από ποια ρήματα προέρχονται και να συμπληρώσετε τον πίνακα;

Οριστική ενεστώτα	Συνοπτική προστακτική	Συνοπτική υποτακτική
ψαρεύω	ψάρεψε ψαρέψτε	να ψαρέψεις να ψαρέψετε

Κοιτάξτε τι παράξενο συμβαίνει:
Ακούγονται το ίδιο, αλλά
διαφέρουν στη σημασία.

αγαπώ πολύ
τον **φίλο** μου

το **φύλο**

το **φύλλο**

Κάνουμε παρέα
κι έχουμε στενή
σχέση μαζί του.

Το γένος,
αρσενικό ή
θηλυκό, των
ανθρώπων και
των ζώων.

- 1) Καθένα από τα λεπτά
μέρη ενός φυτού, που
είναι συνήθως πράσινο
και φυτρώνει στον
βλαστό ή στα κλαδιά.
- 2) Κάθε χωριστό
κομμάτι χαρτιού, που
αποτελείται από δύο
σελίδες.
- 3) Λεπτό ζυμάρι που
βάζουμε συνήθως
στις πίτες.

Αυτές οι λέξεις λέγονται
ομώνυμα.

οι φίλοι μας, οι φίλες μας

6. Γνωρίζετε άλλες τέτοιες λέξεις; Παρακάτω θα βρείτε μερικές. Σημειώστε τις σημασίες τους με παρόμοιο τρόπο και βρείτε παραδείγματα για κάθε σημασία. Συμβουλευτείτε το λεξικό σας:

δανεικός	δανικός .....
διάλειμμα	διάλυμα .....
κλείνω	κλίνω .....
κλίμα	κλήμα .....
λύρα	λίρα .....
ότι	ό,τι .....
ποιο	πιο .....
τοίχος	τείχος .....
φιλάω	φυλάω .....
χοίρος	χήρος .....
ψηλά	ψιλά .....

Οι παρακάτω λέξεις μοιάζουν
κάπως όταν τις ακούμε,
αλλά έχουν διαφορετική σημασία.

αμυγδαλιές

αμυγδαλές

Το φυλλοβόλο
καρποφόρο δέντρο
με λευκορόδινα
άνθη που καρπός
του είναι το
αμύγδαλο.

Οι αδένες σε
σχήμα αμυγδάλου
που βρίσκονται
στη βάση του
ουρανίσκου, στον
φάρυγγα.

Αυτές οι λέξεις λέγονται
παρώνυμα.

7. Σημειώστε στα παρακάτω *παρώνυμα* τη σημασία τους και βρείτε παραδείγματα για κάθε σημασία. Μπορείτε να συμβουλευτείτε το λεξικό σας:

αμαρτωλός

αρματολός

βράγχια

βράγχια

εκατόμβη

κατακόμβη

οι φίλοι μας, οι φίλες μας

έκλειψη

έκθλιψη

θέα

θεά

κάμαρα

καμάρα

οροφή

όροφος

παίρνω

περνώ

πολιτικός

πολίτικος

πρότυπο

πρωτότυπο

στήλη

στύλος

στίβος

στοίβα

σφήκα

σφίγγα

τεχνητός

τεχνικός

χορός

χώρος

ωφελώ

οφείλω

8. Για τις παρακάτω λέξεις που ανήκουν στη μεγάλη οικογένεια της λέξης «φίλος» βρείτε τα αντίστοιχα ουσιαστικά (συμβουλευτείτε και το λεξικό σας):

φιλόδοξος ⇒ φιλοδοξία	φιλόπατρις ⇒ .....
φιλόδοξος ⇒	φιλόσοφος ⇒ .....
φιλειρηνικός ⇒	φιλότιμος ⇒ .....
φιλέλληνας ⇒	φιλόζωος ⇒ .....
φιλόδοξος ⇒	φιλομαθής ⇒ .....
φιλόλογος ⇒	φιλόξενος ⇒ .....
φιλόπονος ⇒	φιλότεχνος ⇒ .....